MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

BUKHARA STATE PEDAGOGICAL INSTITUTE 2021

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
MAKTABGACHA VA BOSHLANG'ICH TA'LIM PEDAGOGIKASI
KAFEDRASI

"MAKTABGACHA VA BOSHLANG'ICH TA'LIM UZVIYLIGINI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI: MUAMMO VA YECHIM"

XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN

BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

ommalashuvi sharoitida bu kompetensiya o‘qituvchining kasbiy faoliyatida asosiy va zaruriy omil sifatida qaralmoqda. Shu sababli, zamonaviy o‘qituvchi fan va pedagogik yondashuvlar bilan uyg‘unlashgan raqamli ko‘nikmalarga ega bo‘lishi lozim. U nafaqat raqamli texnologiyalardan foydalanishni bilishi, balki shaxsiy elektron ta’lim resurslarini yaratish va ulardan samarali foydalanish, ularni ta’lim jarayoniga integratsiya qilish, shuningdek, internet orqali ularni tarqatish va nashr etish qobiliyatiga ham ega bo‘lishi kerak.

Zamonaviy o‘qituvchining raqamli kompetensiyasi — bu faqat texnik vositalarni qo‘llash emas, balki innovatsion pedagogik yechimlarni ishlab chiqish va ta’lim sifatini oshirish yo‘lida raqamli resurslarni mustaqil tarzda ishlab chiqish, moslashtirish va ommalashtirish salohiyatidir.

UNESCO tomonidan tavsiya etilgan raqamli kompetensiyalar uch modul asosida shakllangan:

1. AKTni qo‘llash — o‘quvchilarni raqamli texnologiyalardan jamiyat rivoji yo‘lida foydalanishga tayyorlash.

2. Bilimlarni egallash — o‘quvchilarda raqamli texnologiyalar orqali mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida ishtirok etish salohiyatini shakllantirish.

3. Ko‘nikmalarni shakllantirish — o‘quvchilarning olgan bilimlarini amaliyotda qayta qo‘llay olish va innovatsion jarayonlarda faol ishtirok etish qobiliyatini rivojlantirish.

Mazkur tasnif raqamli kompetensiyalarning o‘quvchilar orasida shakllanishiga xizmat qilsa-da, u o‘qituvchilik faoliyatining samarali amalga oshirilishi uchun zarur bo‘lgan metod va vositalarni to‘liq qamrab olmaydi.

Shu sababli, raqamli kompetensiyalardan samarali foydalanish o‘qituvchiga quyidagi tizimli yechimlarni tatbiq etish imkonini beradi: raqamli o‘quv materiallari to‘plamlari, interaktiv aloqa vositalari, ta’lim jarayonini boshqarish tizimlari, o‘quvchilar uchun kreativ portfoliolar va elektron kundaliklarni yuritish.

Raqamli kompetensiyalarni o‘zlashtirish o‘qituvchining kasbiy raqobatbardoshligini oshiradi, shuningdek, o‘quvchilarda internet va global axborot maydonida ishlash davomida ta’lim qadriyatlariga sodiqlik va umumiy media savodxonlikni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, raqamli maktab imkoniyatlari ta’lim tizimini global raqamli sivilizatsiya sari transformatsiya qilishga qaratilgan. Demak, raqamli kompetensiyalarni egallash — zamonaviy o‘qituvchining malakasini oshirish, kasbiy faoliyatining samaradorligini ta’minlash va raqobatbardoshligini kuchaytirishning asosiy omillaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. Dukhovnikova, I.Yu. & Korol, A.M. (2021). Digital competencies of a modern teacher as basis for successful teaching performance. International Research Journal, 2(104). https://doi.org/10.23670/IRJ.2021.103.2.083.

2. F. D. Khalikova, & A. V. Khalikov (2020). THE ROLE OF DIGITAL EDUCATIONAL RESOURCES IN TEACHING GIFTED YOUTH. Международный журнал гуманитарных и естественных наук, (6-1), 201-205. doi: 10.24411/2500-1000-2020-10681

3. Salomat, L. (2024). Formation of competence in the use of digital educational resources in the effective organization of educational activities in future elementary school teachers. МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА, 2(2), 391-397.

4. Gafurovna, L. S. (2024). BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA RAQAMLI TA’LIM RESURSLARIDAN FOYDALANISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 2(1), 149-154.

5. Gafurovna, L. S. (2023). THE IMPORTANCE OF USING DIGITAL LEARNING RESOURCES IN PRIMARY EDUCATION. International Multidisciplinary Journal for Research & Development, 10(12).

STEAM YONDASHUVINI MAKTABGACHA TA'LIM JARAYONIGA TADBIQ ETISHNING AFZALLIKLARI

N.X.Aslanova
Buxoro viloyati XTXQTMOHM Maktabgacha, boshlang'ich va maxsus ta'lim metodikalari kafedrasi o'qituvchisi nozimaaslanova80@mail.ru +998907452895

Annotatsiya. Maqolada maktabgacha ta'lim sohasiga STEAM yondashuvini tadbiq etishning afzalliklari to'g'risida fikr va mulohazalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, ijtimoiy faollik, refleksiv ko'nikma, mustaqil izlanish, fan, texnologiya, muxandislik, san'at, matematika.

В статье расскрывается преимущества подхода STEAM у детей дошкольно образовательных учреждениях.

Ключевые слова: обучение, социальная активность, рефлексивный навык, независимое исследование, наука, технология, инжиниринг, искусство, математика

The article reveals advantages of modern approache STEAM in presschool education institutions.

Key words: education, social activity, reflexive talent, independent research, science, technology, engineering, art, mathematics.

Hozirgi kunda dunyoning rivojlangan mamlakatlarida STEAM (S - SCIENCE-fan, T - TECHNOLOGY-texnologiya, E - ENGINEERING - muhandislik, A – ART-can'at, M – MATHEMATICS - matematika) - ilm-fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematikani birlashtiruvchi zamonaviy yondashuv asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantiruvchi markazlar tashkil etilgan. Ushbu yondashuv maktabgacha yoshdagi bolalarni fan, texnologiya, muxandislik, san'at va matematika sohalariga yo'naltirishni nazarda tutadi.

STEAM bolalarda quyidagi muhim xususiyatlar va ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi:

- Muammolarni keng qamrovli tushunish – Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tashkil etiladigan ta'lim va tarbiya jarayonida, xususan, faoliyat markazlarida bolalar uchun muammoli vaziyatlar yaratiladi. Topshiriq va vazifalarni bajarish davomida bola muammoni har tomonlama tushunadi;

- Ijodiy fikrlash – Beriladigan vazifa va topshiriqlarni bajarishda har bir bola o'zining individual xususiyatidan kelib chiqib, ijodiy yondashadi.

- Muhandislik yondashuvi - Qurish-yasash markazida yoki bolalarning mustaqil o'yin faoliyati davomida, yoki bo'lmasa konstruktorlik ishlarini bajarish jarayonida bolalar muxandislik vazifalarini bajarishga kirishib ketadilar. Muxandislik yondashuvi ana shu jarayonda rivojlanib boradi.

- Tanqidiy fikrlash – Bolalar jamoa bo'lib ma'lum vazifani hal etish davomida birgalikda harakat qiladilar. Bir biriga bo'lgan munosabatlari shu jarayonda shakllanib boradi. Bajarayotgan ishlari davomida sheriklarining hatti-harakatlariga o'zlarining tanqidiy fikrlarini bildiradilar.

- Ilmiy metodlarni tushunish va qo'llash- Bolalar bajarayotgan ishlar davomida tarbiyachi tomonidan o'tkaziladigan atrof-olam bilan tanishtirish, tabiat, elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish, tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida egallagan bilimlari asosidagi xulosalarni umumlashtiradilar. E.G.Vasuro bunday ko'rsatadi: "Haqiqiy umumlashtirish ob'ektlarni shu ob'ektlarning muhim xususiyatlari bo'yicha differensiallashtirilgandan keyingina amalga oshadi".

Dizayn asoslarini tushunish - San'at markazida olib boriladigan faoliyat davomida, qurish-yasash va konstruksiyalash amaliyoti davomida tarbiyachining o'rgatgan bilimlariga asoslanib, bolalarda dizayn va nafosat asoslari o'zlashtiriladi.

Shuningdek, STEAM yondashuvi kelajakda bolalarda hayotiy muammolarni hal etishda yordam beradi. Ko'pgina rivojlangan davlatlarda, jumladan AQSh, Yaponiya, Izroil, Singapur,

Rossiyada maktabgacha ta’lim muassalarida bolalarni ijodiy va ixtirochilik qobiliyatlarini rivojlantirish maqsadida mazkur yondashuv metodlaridan samarali foydalanib kelinmoqda.

STEAM yondashuvi tufayli bolalar tabiatni tushunib, dunyoni muntazam o‘rganishadi va shu bilan qiziqishlarini, muhandislik fikrlash uslubini, tanqidiy vaziyatlardan chiqish qobiliyatini, jamoaviy ish qobiliyatini rivojlantirish va liderlik, o‘z-o‘zini namoyon qilish asoslarini o‘rganishadi, o‘z navbatida, bu yondashuv bolalar rivojlanishining yangi darajasini ta’minlaydi.

STEAM yondashuvining quyidagi afzalliklari ham mavjud.

O‘z-o‘ziga ishonchni shakllantirish.

Bu yondashuvda bolalar o‘z qo‘llari bilan yaratgan poezd va temir yo‘l, kemalar, samolyotlar va avtomobillarni "ishga tushirib" sinovdan o‘tkazadilar. Bolalar har urinishda maqsadga yaqinlashib borishadi. Yaxshi natija bermagan “mahsulot”ni qayta-qayta sinovdan o‘tkazib, takomillashtirib borishadi. Natijada barcha muammolarni hal qilish, maqsadga erishish bolalar uchun ilhom, g‘alaba va quvonch olib keladi. Har bir g‘alaba, o‘zlarining qobiliyatlariga ko‘proq ishonch uyg‘otadi. Bolada refleksiv jarayon to‘laqonli kechadi.

Faol muloqot va jamoaviy ish.

STEAM dasturlari ham faol muloqot va guruh ishi bilan ajralib turadi. Muhokama bosqichida ular fikr bildirishga qo‘rqmaslikka o‘rganadilar. Ko‘pincha, stol atrofida o‘tirmaydi, o‘zlarining dizaynlari asosidagi “mahsulot”larni sinovdan o‘tkazadi va rivojlantiradi. Ular hamma vaqt hamkorlikni ta’minlaydigan jamoada tarbiyachilar va ularning do‘stlari bilan muloqot qilish bilan band bo‘lishadi.

Texnik fanlar bo‘yicha qiziqishlarni rivojlantirish. Maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim yoshidagi bolalar uchun STEAM ta’limining vazifasi motvatsiyaning rivojlanishi uchun dastlabki shart-sharoitlarni yaratishdan iboratdir. Shuningdek, bolalar uchun tabiiy va texnik fanlarga ilk qiziqishlarni rivojlantirish uchun asosdir.

STEAM – bolalar uchun juda qiziqarli yondashuv bo‘lib, bolalarning zerikishlariga to‘sqinlik qiladi. Ular berilgan vazifani bajarish bilan band bo‘lib, vaqt o‘tayotganini sezmaydilar va charchamadilar ham. Turli qiyinchilikdagi konstruktorlar, samolyotlar, mashinalar, ko‘priklar, osmono‘par binolarni qurish, elektron o‘yinlar, fabrikalar, temiryo‘llar qurishga, ilm-fan va texnologiyalari sohasiga qiziqishi ortib borada.

Loyihalar uchun ijodiy va innovatsion yondashuvlar.

STEAM ta’limi oltita bosqichdan iborat:

- savol (vazifa, topshiriq),
- muhokamalar(diskussiya),
- dizayn,
- qurilish,
- test,
- takomillashtirish.

Ushbu bosqichlar muntazam ravishda loyiha yondashuvining asosi sifatida amal qiladi. O‘z navbatida hamkorlik yoki turli imkoniyatlardan birgalikda foydalanish ijodkorlikning asosi hisoblanadi. Bolalar bir vaqtning o‘zida fan va texnologiya imkoniyatlarini qo‘llash, yangi innovatsiyalarni yaratishga erishadilar.

Oqilona tashkil etilgan sog‘lom ijtimoiy-ma’naviy muhit bolalarda izlanishga, tashabbus ko‘rsatishga va ijodkorlik qobiliyatlarini namoyon etishga rag‘bat uyg‘otadi. Bunda tarbiyachilar bolaning aqliy rivojlanishi qanday kechayotganligi to‘g‘risida aniq tasavvurga ega bo‘ladilar. Buning uchun esa ularni doimiy ravishda nazorat qilib borishlari zarur bo‘ladi. Tarbiyachi o‘quv materialini bolalarning yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda ularga munosib tarzda yetkazadi.

STEAM yondashuvini amalga oshirishda tarbiyachilarning o‘rni shundan iboratki, ular har bir bolaning qiziqishi, qobiliyati va ehtiyojini inobatga olgan holda ularga mos keladigan maqsadlar qo‘yishlari, bolalardagi tabiiy qiziqishlarni qo‘llab-quvvatlashlari, ularda borliqni birgalikda o‘zlashtirish ko‘nikmalarini shakllantirishlari kerak.

YOSH AVLOD TARBIYASIDA JADID PEDAGOGIK MEROSINING DOLZARBLIGI *M.A.Jumayeva*..... 162
KIRITMA TUSHUNCHASINING TILSHUNOSLIKDAGI O‘RNI VA XUSUSIYATLARI *Jo‘rayeva Mohigul Baxtiyor qizi*..... 165
ONA TILI TA’LIMIDA GIPOTETIK-DEDUKTIV USULI ORQALI TALABALARNI TADQIQOTCHILIK FAOLIYATIGA TAYYORLASH METODIKASI *Abdisodiqova Marjina Normurod qizi*..... 168
RAQAMLI PLATFORMALAR VOSITASIDA MASOFAVIY TA’LIM SIFATINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI *To‘rayev Muzaffar Farmonovich*..... 171
BOLALARNING MAKTAB TA’LIMIGA MOSLASHISHIGA TA’SIR QILUVCHI PSIXOLOGIK SHAROITLAR *Jo‘rayeva Nazokat Farhodovna*..... 173
TALABALAR TA’LIM-TARBIYASIDA OILA PEDAGOGIKASI FANINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA ZAMONAVIY DIDAKTIK AHAMIYATI *Hamdamova Sitora Rustam qizi*..... 177
BOSHLANG‘ICH TA’LIM JARAYONIDA O‘QITUVCHILARNI TA’LIM MAZMUNINI LOYIHALASHGA O‘RGATISH *Haydarkulova Mahliyo Zafarovna*..... 179
BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA DIFFERENSIAL YONDASHUV ASOSIDA O‘QUVCHILARNI SAMARALI O‘QITISH USULLARI *Jumayeva Hanifa G‘aforovna*..... 181
3-SINF MATEMATIKA DARSLIKLARIDAGI MAVZULARNI STEAM YONDASHUVI ASOSIDA O‘TISH *Isoyeva Maftuna Bobomurod qizi*..... 185
MUAMMOLI TA’LIM METODLARIDAN FOYDALANIB TO‘PLAMLAR VA ULAR USTIDA AMALLAR MAVZUSINI TASHKIL ETISH. *Mamatoxunova Yulduzxon Abduraimjon qizi*..... 189
BOSHLANG‘ICH SINFLARDA NUTQIY SAVODXONLIK TADQIQI TAHLILI *Sharofova Nilufar Ilhom qizi*..... 192
BOSHLANG‘ICH SINFLARDA YANGI DARSLIKLARNI O‘QITISHNING INNOVATSION USUL VA VOSITALARI *Barotova Feruza Bahrilloyevna*..... 195
PEDAGOGIK MAHORATNI SHAKLLANTIRISHDA MASHQ VA TRENINGLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI *Usanov Faxriddin Ismoil o‘g‘li*..... 199
MAKTABGACHA TA’LIMDA INNOVATSION TA’LIM TEXNALOGIYALARINING QO‘LLANILISHI VA PEDAGOGIK SAMARADORLIGI *Qobilova Shahrizoda Yorqinjon qizi*..... 201
BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARINING DARSDAN TASHQARI VAQTLARDA JISMONIY FAOLLIGINI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK SHARTLARI VA TALABLARI *Muradova Zulfiya Kayumovna*, *Nuriddinov Baxtiyor Shovkat o‘gli*..... 204
BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA DARSLARNI TASHKIL ETISHDA INTERFAOL VA ZAMONAVIY METODLARDAN FOYDALANISH *Elmurodova Dilnoza Shuhrat qizi, Toshpulatova Mushtariy Xurshid qizi, Soatbayeva Sevinch Zoir qizi*..... 206
XALQARO TAJRIBALARNING UZLUKSIZ TA’LIM SIFATINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI. *Mustafoyeva Mehrangiz Shukurulloyevna*..... 208
ONA TILI TA’LIMIDA IJODIY MATNLARNING AHAMIYATI *Baxrinova Munisa Xusniddinovna*..... 211
MAKTABGACHA TA’LIM TIZIMIDA 3-7 YOSHLI BOLALARDA HUQUQIY TA’LIM BERISH TAMOYILLARI *Boltayeva Nasiba Ilhom qizi*..... 213
IKKI TILLI BOLALARNI TARBIYALASH: OTA-ONALAR UCHUN METODIK TAVSIYALAR VA ILMIY ASOSLAR *Rasulqulova Sitora Shodmonjonovna,*..... 214
IJTIMOIY TARMOQLARDA KOMMUNIKATSIYA JARAYONINING LINGVISTIK JIHATLARI *Saidova O‘g‘ilxon Bekmurodovna*..... 218
BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA O‘QUV-METODIK YONDASHUVLAR ORQALI TA’LIM UZVIYLIGINI TA’MINLASH *Normamatova Sitora Ilyosjonovna*..... 221
TIBBIY BIRLIKLAR SINONIMIYASI XUSUSIDA *Navruzova Muyassar Gaybullayevna*..... 223
TIBBIY TERMINOLOGIYADA KO‘P MA’NOLILIK VA OMONIMLIK HODISALARI *Navruzova Muyassar Gaybullayevna*..... 226
BOSHLANG‘ICH SINF ONA TILI DARSLARIDA MATNNI DAVOM ETTIRISHGA DOIR MASHQLAR BILAN ISHLASH METODIKASI *Tog‘ayeva Umida Shavqi qizi*..... 231
UZLUKSIZ TA’LIM TA’LIM JARAYONIDA MOTIVATSIYANING ROLI VA UNING IJTIMOIY AHAMIYATI *Xudayberganova Lobarxon Ibodulla qizi*, *Ravshanov Sobir Abdimalik o‘g‘li*..... 233
BO‘LAJAK KURASH MURABBIYI KASBIY MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI *Aslonov Nasillo Sharifovich*..... 236
BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARIDA NOSTANDART MASALALAR O‘RGATISHNING MAQSAD VA VAZIFALARI *Xusanova Dilnoza Egam qizi*..... 240
GOALS AND OBJECTIVES OF TEACHING NON-STANDARD PROBLEMS TO PRIMARY STUDENTS *Khusanova Dilnoza Egam qizi*, *Хусанова Дилноза Егам кизи*..... 241
OLIY O‘QUV YURTLARIDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING TARIXIY ILDIZLARI VA SAMARADORLIK KO‘RSATKICHLARI *Abdurashidov Otabek Abdullajonovich*..... 242
UZLUKSIZ TA’LIM TIZIMIDA MASOFAVIY TA’LIM MAZMUNINI TAKOMILLASHTIRISH VA MUSTAQIL O‘QISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI *Asadova Zarina Axmadovna*.... 245